

De vijfde golf van toekenning van vaandelopschriften

Brigade-generaal b.d. Jost van Duurling, voorzitter Traditiecommissie Krijgsmacht

Tot het einde van de negentiende eeuw voerden militaire eenheden vlaggen en vaandels met zich mee op het, toen nog, 'overzichtelijke' slagveld.¹ Waren de vaandels aanvankelijk voorzien van de blazoenen van adellijke aanvoerders, later werden het zelf gekozen emblemen of vorstelijke monogrammen. Het vaandel bevond zich doorgaans in de nabijheid van de commandant in het centrum van de eenheid en had een praktische functie. De hogere bevelvoerder had zicht op de positie van de eenheid, koeriers konden de commandanten vinden en de eenheid schaarde zich in die tijd nog letterlijk rond het vaandel. Het vaandel werd tot het uiterste verdedigd, want als het vaandel viel raakte het overzicht verloren en de troepen niet zelden gedemoraliseerd. Het vaandel moest koste wat kost hoog worden gehouden uit praktisch oogpunt, maar ook omdat verlies van het symbool van gevechtsgereedheid de eer van de eenheid aantastte.

Op de modernere slagvelden van eind negentiende en begin twintigste eeuw ging de praktische functie van vaandels geleidelijk aan verloren. Maar zij bleven symbool van eer, saamhorigheid en verbondenheid met de vorst en daarmee het Nederlandse volk en (de verrichtingen van) regimentsleden die hen voorgingen.

Vaandels en standaarden in hun huidige vorm werden in het nog jonge koninkrijk in 1820 door koning Willem I aan de infanterie- en cavalerie-

regimenten geschonken. In het laatste decennium van de negentiende eeuw waren de vaandels versleten en toe aan vervanging en in het licht hiervan ontspon zich een discussie of niet ook betrokkenheid bij roemrijke krijgsverrichtingen, in de strijd tegen de Fransen en tijdens de Belgische Opstand, op de vaandels zou moeten worden vermeld. Uitsluitend betrokkenheid werd echter als grondslag niet voldoende geacht. Er moest sprake zijn van een belangrijk aandeel in de strijd en onderscheidend 'roemrijk en moedig' optreden.

In 1896 werden op die grondslag voor het eerst vaandelopschriften toegekend aan regimenten infanterie en cavalerie voor enerzijds de veldslagen van de Zevende Coalitieoorlog tegen Napoleon bij Quatre-Bras en Waterloo in 1815 (eerste golf) en anderzijds de Tiendaagse Veldtocht in 1831 en de verdediging van de Citadel van Antwerpen in 1832 tijdens de Belgische Opstand (tweede golf). Een respectievelijke 'derde en vierde golf' van toekenning van vaandelopschriften betrof krijgsverrichtingen in 1940 en 1944-1945 tijdens de Tweede Wereldoorlog en in het voormalig Nederlands-Indië tussen 1946 en 1949. Voor het optreden in voormalig Nederlands-Indië ontvingen vijftien regimenten die uit meerdere bataljons bestonden de opschriften. De Koninklijke Landmacht had een ruimere toekenning aan alle betrokken onderdelen van de krijgsmacht voor ogen. Er werd echter vastgehouden aan de grondslag van 1896 met dien verstande dat, gelet op de aard en de omstandigheden van de vijandelijke strijdwijze (guerrilla), aan het optreden in gesloten organieke verbanden minder gewicht toekwam. Uiteindelijk ontvingen nagenoeg alle regimenten een opschrift waarbij werd vermeld welke bataljons zich in

¹ Waar in deze tekst alleen over vaandels wordt gesproken geldt het gestelde ook voor standaarden. Standaarden zijn met vaandels vergelijkbare veldtekens die worden gevoerd door bereden eenheden. Om de standaard hanteerbaar te maken te paard is het doek kleiner en de stok korter. De regimenten van de Cavalerie, het Korps Veldartillerie, het Korps Rijdende Artillerie en de Koninklijke Marechaussee voeren een standaard.

het bijzonder hadden onderscheiden. Voor het eerst werd ook aan een logistieke eenheid, het regiment Aan- en Afvoertroepen, vanwege de bijzondere omstandigheden waaronder het zijn taken had moeten vervullen, een opschrift toegekend.

Op 25 juni van dit jaar reikt de koning achttien, reeds in september 2019 toegekende, vaandelopschriften uit voor operaties in Afghanistan aan het Korps Mariniers en aan zestien regimenten en korpsen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht. De deliberaties die hieraan ten grondslag lagen begonnen in het voorjaar van 2016 met een uitnodiging van de voorzitter van de Traditiecommissie Krijgsmacht aan de operationele commandanten om eenheden voor te dragen. Hierbij werd aangegeven dat als grondslag voor de beoordeling de nota van 25 juni 2009 van de Commandant der Strijdkrachten gold. In deze nota werden de oorspronkelijke criteria uit 1896 en de toepassing ervan in de naoorlogse periode (1946 tot 1951) aangepast aan de aard en omstandigheden van het hedendaagse optreden. De commandanten van de drie operationele commando's gaven aan de uitnodiging gehoor. De commandant Landstrijdkrachten wees bij zijn voordrachten op twee aspecten die volgens hem voor de beoordeling relevant waren. Allereerst de samenstelling van de uitgezonden eenheden, die in hoge mate en tot op laag niveau geïntegreerd was; daarnaast gaf hij aan dat bij het optreden, anders dan in vorige campagnes, de nadruk niet op de fysieke strijd lag, maar werd gekenmerkt door een meer omvattende 'comprehensive approach'.

De commissie is gedurende drie jaar veelvuldig bijeengekomen en heeft zich meermaals laten voorlichten door betrokkenen en deskundigen en daarbij kennisgenomen van de adviezen van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

De commissie oordeelde aan de hand van de criteria van gewapende strijd, onderscheidend optreden, moed en beleid en omvang van de eenheid. Het criterium gewapende strijd behoefde nauwelijks onderbouwing nu het, vergelijkbaar met Nederlands-Indië, omvattend

van aard was. De eenheden die moesten worden beoordeeld waren regimenten en korpsen. Een regiment of korps is thans echter, anders dan in Nederlands-Indië, een *traditioneel* organisatieniveau dat doorgaans bestaat uit één of meerdere bataljons en waarbij ook de militairen behoren die elders in de organisatie een functie vervullen. De beoordeling geschiedde derhalve aan de hand van de *operationele* verbanden die waren samengesteld uit manoeuvre, gevechtsondersteunende en logistieke elementen van de regimenten. De bepalende criteria werden onderscheidend optreden en moed. Van de manoeuvre-eenheden die elkaar door de jaren heen afwisselden, behoefden in dit verband een aantal weinig discussie, terwijl bij een aantal andere de beoordeling moeilijker was en onderscheid naar plaats, tijd en omstandigheden beperkter werd vastgesteld. De gevechtsondersteunende en logistieke regimenten waren echter naar de aard van hun taakstelling gedurende de gehele periode in het operatiegebied en anders dan de gevechtseenheden moesten zij hun taken uitvoeren, zich bewust van hun kwetsbaarheid. De Traditiecommissie Krijgsmacht heeft bij brief van 1 mei 2019 de minister van Defensie geadviseerd achttien eenheden, regimenten en korpsen bij de koning voor te dragen voor toekenning van een vaandelopschrift.

In deze vijfde golf van toekenning van vaandelopschriften was de commissie, mede gelet op de discussies die in het verleden zijn gevoerd, zich er steeds van bewust dat criteria naar de bedoeling ervan en met inachtneming in het huidige tijdsbestek, moeten worden toegepast. De inzet van de Nederlandse krijgsmacht in Afghanistan van 2002 tot 2014 heeft een enorme impact gehad op de eenheden en vormt nog steeds bij menig veteraan een indrukwekkend deel van zijn of haar herinneringen. Met een opschrift op hun vaandel kunnen zij met trots terugzien op hun inzet ter bescherming van de Nederlandse belangen en zich in ere scharen onder hun symbool van saamhorigheid en trouw aan vorst en volk. ■

(zie ook het overzicht op de volgende pagina)

Overzicht van toegekende vaandelopschriften

Voor de Koninklijke Marine:

het Korps Mariniers

het vaandelopschrift 'Helmand, Kandahar en Uruzgan'

Voor de Koninklijke Landmacht:

het Garderegiment Grenadiers en Jagers

het vaandelopschrift 'Sangin 2007'

het Garderegiment Fuseliers Prinses Irene

het vaandelopschrift 'Derafshan 2007'

het Regiment Infanterie Johan Willem Friso

het vaandelopschrift 'Noord-Kandahar en Uruzgan 2006'

het Regiment Infanterie Oranje-Gelderland

het vaandelopschrift 'Sar Regin 2008'

het Regiment Limburgse Jagers

het vaandelopschrift 'Uruzgan 2007'

het Regiment Van Heutsz

het vaandelopschrift 'Noord-Kandahar 2006 en Uruzgan 2006-2009'

het Korps Commandotroepen

het vaandelopschrift 'Uruzgan 2006-2007 & Helmand, Kandahar en Uruzgan 2009-2010'

het Regiment Stoottroepen Prins Bernhard

het vaandelopschrift 'Uruzgan 2007'

het Regiment Huzaren van Boreel

het standaardopschrift 'Uruzgan 2006-2010'

het Korps Veldartillerie

het standaardopschrift 'Uruzgan 2006-2007'

het Korps Rijdende Artillerie

het standaardopschrift 'Uruzgan 2007-2009'

het Regiment Genietroepen

het vaandelopschrift 'Zuid-Afghanistan 2006-2010'

het Regiment Verbindingstroepen

het vaandelopschrift 'Zuid-Afghanistan 2006-2010'

het Regiment Geneeskundige Troepen

het vaandelopschrift 'Uruzgan 2006-2010'

het Regiment Bevoorraders- en Transporttroepen

het vaandelopschrift 'Zuid-Afghanistan 2006-2011'

het Regiment Technische Troepen

het vaandelopschrift 'Uruzgan 2006-2010'

Voor de Koninklijke Luchtmacht

het vaandelopschrift 'Afghanistan 2002-2014'